

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravljalni prostori:
2857 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2857 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena lista
je \$6.00

Entered as second-class matter January 22, 1919, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 5. decembra (Dec. 5), 1932.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 286

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Prominentni Američani se zavzeli za Mooneyja

Zahtevajo novo oprostilo zaslišanju. Kritizirajo sodnisko sodbo in sodnika Sullivan, ki je spetel mrežo laži, da dr. Mooneyja v zaporu

New York. — (FP) — Petnajst prominentnih Američanov je poslalo kalifornijskemu sodniku Sullivanu pismo, v katerem zahtevajo, naj odredi novo oprostilo zaslišanju v znameniti Mooneyjevem slučaju. To zahtevo bazirajo na dejstvu, ker je poročilo sodnika Sullivan, ki je sodnik mrežo laži, da dr. Mooneyja v zaporu

Zaen s tem pismom je odbor petnajstih objavil tudi pismo, katerega je poslal sodniku Sullivanu. V obeh dokumentih trdijo, da je namenoma vplival na sodnika, da je sodnik mrežo laži, da dr. Mooneyja v zaporu

Komunikacija so podpisali profesor John Dewey, rabinec Stephen Wise, Oswald Garrison Villard, urednik revije Nation, Fannie Hurst, pisateljica, Fremont Older, urednik Call-Bulletina, San Francisco, odvjetnik Henry T. Hunt in Aaron Shapiro, Jerome Hopkins, avtor knjige "What Happened in the Mooney Case", žurnalista Le-muel Parton in štirje direktorji American Civil Liberties Unije — dr. Harry F. Ward, rev. John Haynes Holmes, Roger Baldwin in Arthur Garfield Hays.

V pismu sodniku pravijo, da je namenoma ignoriral fundamentalno vprašanje pri sestavljanju svojega poročila. Od 88 strani je posvetil manj kot 10 strani direktni evidenci nanašajoč se na omreženje in krivno pričanje. 20 strani ali četrtno poročila je posvetil člankom, ki nimajo ničesar opraviti z zadevo.

"Pri pregledovanju Mooneyjevega delavkega rekorda ste dognali, da je bil v neki stavki obtožen — pozneje opravičen — da je imel v posesti eksplozivne snovi. To vas je privedlo do grozotnega zaključka, da je Mooney radi svojih radikalnih nazorov človek, ki je pripravljen dinamitirati nedolžne moše, žene in otroke. Uverjeni v tej domnevi ste ignorirali vsa druga vprašanja.

"Niti enkrat ne omenjate zahteve generalnega državnega pravdnika za novo obravnavo, ko je prišlo na dan krivopričanje Oxmana (glavne priče). Niti z besedico ne omenjate oficijelne priznanja sodnika Younga, da je bil Oxman krivopričnik. Absoluten dokaz o krivopričanju Eddeusove je pri vas izval le nekoliko pomisljanja glede verodostojnosti njenih izpovedi. O MacDonaldu priznate,

Hoover za revizijo vojnih dolgov

Prošnja Velike Britanije glede odgoditve plačil je napravila nanj in na člane njegovega kabineta globok vtis. Kongres vztraja v opoziciji

Washington, D. C., 3. dec. — Predsednik Hoover bo predložil kongresu apele evropskih dolžnikov, v katerih urgirajo revizijo vojnih dolgov in suspenzijo plačil obrokov na te dolgove, ki zapadejo 15. decembra.

To je bilo naznanjeno po seji predsedniškega kabineta, na kateri se je razpravljalo o vprašanju revizije vojnih dolgov in o novi noti, katero je prejel državni departament od francoske vlade. Francija v svoji noti direktno poziva predsednika Hooverja, naj izpolni obljube glede ureditve vojnih dolgov sorazmerno z redukcijami nemških reparacijskih plačil.

Ko so člani kabineta prišli iz Bele hiše, je državni tajnik Stimson naznanil, da bo Hoover imenoval enega od članov kabineta, da predloži vprašanje vojnih dolgov kongresu, ki bo odpravljal prihodnji teden. Ta naloga bo najbrž poverjena departmentu zakladniškega departamenta O. L. Millsu.

Predsednik in večina, ako ne vsi člani kabineta, simpatizirajo z evropskimi dolžniki. Nota Velike Britanije, ki poudarja, da mednarodni dolgovni ovirajo poživljenje ekonomskih aktivnosti, je napravila nanje globok vtis. Kabinet sicer nasprotuje kompletnemu črtanju dolgov, toda uverjen je, da je vsaj začasna revizija pogojev glede plačevanja obligacij potrebna.

Hooverjeva administracija, proti kateri so se volilci iskali prizadeti volitvah, je diskreditirana; stori to more ničesar v tem oziru, kajti opozicija proti reviziji dolgov je v kongresu velika. Predsednik in člani njegovega kabineta so prišli do zaključka, da je najbolje, ako to vprašanje prepušče kongresu v ureditev. Kongres ima zadnje besedo in bo najbrž sprejel Hooverjevo priporočila z molkom na znanje.

To se bo zgodilo ne samo valed opozicije proti reviziji vojnih dolgov, temveč zaradi tega, da se da proste roke novi admi-

NEMČIJA JE DOBILA NOVEGA KANCELARJA

Predsednik Hindenburg je izbral generala Schleicherja za to položje in mu poveril diktatorsko oblast. Novi kancelar obljublja stabiliziranje političnega položaja

Berlin, 3. dec. — Vlada kriča v Nemčiji je rešena. Predsednik Hindenburg je včeraj imenoval generala Kurta von Schleicherja, ministra za vojno in obrambo, za kancelarja. "Misterijski moč" nemške politike je dobil nalogo, naj sestavi kabinet, ki mora biti odgovoren samo predsedniku. Z drugimi besedami to pomeni, da je Hindenburg poveril novemu kancelarju, diktatorsko oblast.

Nemški narod se je po dolgih tednih političnega nepokoja odahnil. Vojni veterani in člani napol militaristično-političnih organizacij so zadovoljni z novim kancelarjem. "Dobili smo voditelja, ki bo vzpostavil red in disciplino, militaristični duh in pošteno kooperacijo," pravijo.

Kmalu po imenovanju je Schleicher podal izjavo, v kateri pojasnjuje svoj program. "Zunanja politika Nemčije, njeno stališče glede vprašanja razorožitve in reparacijskih plačil bo ostala nespremenjena," je dejal general. "Zasledovali bomo mirno politiko in kooperirali z drugimi državami, toda insistirali bomo, da se naše vitalne pravice respektirajo kot bomo mi spoštovali pravice drugih držav. Glavna naloga vlade bo izvajanje načrtov za odpravo brezposelnosti. Skušali bomo stabilizirati politični položaj, da bomo lahko nadatjevali z delom za rekonstrukcijo Nemčije. Vse politične stranke bom povabil na sodelovanje pri izvajanju našega programa."

Razen par izjem bodo novi kabinetski pri pride na krmilo v marcu. Roosevelt zavzema povsem drugačno stališče napram vprašanju vojnih dolgov kot Hoover in ne bo prevzel nikake odgovornosti, kar je že izjavil, za akcije sedanje administracije.

Glasovanje o odpo klicu prohibicije

Zadefnna resolucija bo predložena v ponedeljek v nižji kongresni zbornici in Garner pravi, da bo sprejeta

Washington, D. C., 3. dec. — Nižja kongresna zbornica bo v ponedeljek glasovala o resoluciji, ki zahteva odpoklic osemnajstega amandamenta, je izjavil John N. Garner, predsednik zbornice in novoizvoljeni podpredsednik Združenih držav. To naznanilo je Garner podal kljub temu, da je justični odsek zbornice odklonil predložitev resolucije.

Radi te akcije odseka je bilo sklenjeno, da resolucijo predloži kongresnik Henry T. Rainey iz Illinoisa, demokratični voditelj v nižji zbornici. On bo poleg tega predlagal, naj zbornica suspendira razpravo o vseh drugih zadevah in takoj glasuje o resoluciji.

"Nič ne bo mogel trditi, da sem se izneveril obljubam, katere sem dal svojim volilcem," je rekel Garner. "V tem slučaju so moji volilci ves ameriški narod in jaz se mu ne smem izneveriti."

Garner je prepričan, da bo resolucija, ki zahteva takojšen odpoklic prohibicijskega amandamenta in potem ratifikacijo istega po državnih konvencijah, sprejeta. Njegovo mnenje je, da bodo vsi demokratični kongresniki glasovali za resolucijo in tudi veliko število republikancev. To je razvidno iz izjave, katero je podal republikanski kongresnik iz Illinoisa Fred A. Britten, v kateri poudarja, da bo najmanj sto republikancev glasovalo za odpoklic osemnajstega amandamenta.

binet tvorili člani bivšega Papenovega kabineta. To pomeni, da bo imela tudi vnaprej militaristična klika glavno besedo v vladi.

Danes bo Schleicher sklical konferenco članov novega kabineta, da bo lahko minister za zunanje zadeve Neurath odpoštoval v Zenevo, kjer so v teku važne diskusije o razorožitvenem vprašanju in drugih zadevah. Dr. Hans Luther, predsednik Nemške banke, se bo danes vrnil v Berlin in se udeležil seje novega kabineta.

Zahteva upravitelja za milijardsko podjetje

Newbold obtožil "insajderje", da izkoriščajo korporacijo in delničarje. — Slika raketirstva na vrhu piramide

New York. — Na državnem vrhovnem sodišču je bila vložena peticija za sodnega upravitelja za milijardsko Associated Gas & Electric kompanijo, "holding" korporacijo, ki kontrolira javne naprave širom Amerike in na Filipinih.

Sodno intervencijo zahteva Philip Newbold, delničar Associated Gas & Electric, ki v peticiji dolži "insajderje" ogromnega raketirstva in izkoriščanja podjetij v interesu male skupine. Newbold je kupil delnice pred par leti po \$80, sedaj so na trgu po dva dolarja.

V peticiji pravi, da Howard G. Hopson, podpredsednik in blagajnik A. G. & E., kontrolira korporacijo potom "dummy" ali slavnatih direktorjih. Sodnega upravitelja zahteva v svojo, da se oleti milijardsko podjetje raketirjev in nastavi tako upravo, ki bo delovala v interesu delničarjev in ne male skupine pivotno zasidranih "insajderjev".

Associated Gas & Electric je ena največjih vej elektrarskega trsta. Zgrajena je na sličen način kot je bilo Insulovo cesarstvo. Milijardsko premoženje predstavljajo številne elektrarne, plinske družbe in druge javne naprave, katere kontrolira krikem dežele, največ pa na vzhodu in jugu.

Newbold obtožuje Hopsona in njegove kolege, ki so organizirali razne "service" kompanije, da potom njih izsejajo obratovne družbe, katere kontrolira matična korporacija. To se vrši valed pretiranih cen, katere računajo "service" kompanije, ki imajo razne kontrakte.

Ena teh "service" kompanij je United Management korporacija, ki nadzira upravo obratovnih podjetij, to je tovarnih in industrijskih naprav v tej skupini. Za svoje delo, ki je bolj teoretično kot praktično, prejema dva in pol odstotka vseh kosmatih dohodkov A. G. & E.

W. S. Barstow & Co. ima kontrakt za nadziranje konstrukcijskih del, za kar prejema sedem in pol odstotka vseh dohodkov.

Utilities Purchasing & Supply korporacija ima teoretično kontrolo nad nabavljanjem materiala in potrebščin, za kar prejme poldrug odstotek od nakupa. Public Utilities Appliance korporacija nadzira prodajanje pečel, ki so narejene v podjetjih A. G. & E. piramide. Za to "delo" pograbijo dva in pol procenta od skupitka.

H. G. Hopson & Co. ima v področju knjigovodstva, za kar je v zadnjih dveh letih prejela \$450,000.

Pri koritu je še neka druga družba, o kateri pa ni navedena vsota, ki jo prejema za "service". Newbold pravi, da so lansko leto prve tri navedene družbe pograbile okrog tri milijone samo v državi New York.

Omeniti je treba, da omenjene družbe vrše navedeno delo le teoretično. To se vrši sličen kot če bi na primer gospodinja od dala svoji kuharici v najem kuhinjo, svoji hišni hišna opravila, svoji perici perilo in od vsakega "kontrakta" spravila v svoj žep neki odstotek. Gospodinjinski stroški bi se naravno zvišali, kar ni važno, ker jih plača gospodar (pri družbi delničarji) ali pa stanovniki (pri družbi odjemalci) potom višjih cen. Prav za prav bi taka gospodinja spravila tem več v svoj žep čim večji bi bili stroški.

Na sličen način je upravljana Associated Gas & Electric in njej podrejena podjetja — ali pa katara druga skupina podjetij ali industrija, ki je v rokah "holding" kompanij. "Service" kompanije kontrolirajo ali doce-

la lastujejo le pivotno zasidrani magnatje oziroma moderni piratje. V mnogih slučajih te "service" kompanije obstoje le na papirju — sploh je to običaj. Imajo le toliko uslužbencev, kolikor jih potrebujejo za kolektiranje tributa, in par "ekspertov" za kamoflažo.

To raketirstvo na vrhu korporacijske piramide prinaša velike dohodke malim skupinam magnatov, ki kontrolirajo "holding" ali matične družbe in valed tega vsa podrejena podjetja. To raketirstvo je najnovejši izdelek na gnilem telesu kapitalizma.

Fašistična Italija se oborožuje

Diktator Mussolini odredil konstrukcijo štirih vojnih ladij

Rim, 3. dec. — Fašistična vlada je včeraj naznanila, da bo zgradila štiri nove vojne ladje in v tem izvedla svoj program pojačenja pomorske sile za tekoče in prihodnje leto.

Konstrukcija teh ladij je bila odgodena za eno leto na podlagi dogovora o enoletnem premirju oboroževanja na morju, katerega je podpisalo 21 držav, med temi tudi Amerika. Premirje je poteklo 1. novembra tega leta.

Premijer Mussolini je poveril to nalogo mornariškemu ministru Sirianiju in pričakuje se, da se bo o konstrukciji novih vojnih ladij takoj pričelo. Denar za to konstrukcijo bo prišel iz rednega budžeta, ki je bil določen za vojno mornarico.

Otvoritev kongresa

Washington, D. C., 5. dec. — Danes opoldne se bodo kongresniki in senatorji sestali na rednem zasiedanju 72. kongresa. Večje število vitalnih problemov čaka rešitve kot kdaj prej, toda dvomljivo je, da bi bila podveta kakšna velika akcija. Na tem zasiedanju bodo imeli besedo še "hromi račjaki" (pri sadnjih volitvah porašeni člani kongresa), ki bodo šli v pokol, ko pride na krmilo nova demokratska administracija 4. marca. Jutri bo predsednik predložil svojo poslanico, v kateri bo priporočil v sprejetje potrebno zakonodajo, in pojasnil splošni položaj v Združenih državah.

"Gladovni pohodniki" prispeli v Washington

Washington, D. C., 5. dec. — "Gladovna armada" broječa krog tritisoč moš, je včeraj prispela v kapitol, kjer namerava prirediti demonstracijo in predložiti zahteve bresposelnih kongresu, ki danes odpravi svoje zasiedanje. "Gladovni pohod" v Washingtonu so organizirali komunisti in se ne smatra za resno stvar.

Govoreča knjiga

Monakovo, Nemčija, 3. dec. — Govoreče knjige so prišle. Neke tukanja knjigovodna firma je pravkar izdala knjigo dr. Lutsa Hecke, direktorja berlinskega zoološkega zavoda, ki vsebuje gramofonske plošče, na katerih so rekordirani glasovi živali in govori afriških domačinov.

Juridikijski spori jim delajo preglavice

Cincinnati, O. — Voditelji Ameriške delavske federacije niso imeli preveč sreče pri izravnavanju juridikijskih sporov med raznimi pridruženimi unijami. Izravnavan je bil le spor med tesaraki in strojniško unijo, krog dvanajst drugih pa je na isti točki kot pred enim letom.

Med raznimi strokami tiskarjev je zavrhlo, ko je bilo naznanjeno, da bo eksekutiva skušala združititi litografe s presnami in bakrorezi. Pričakuje se, da se bodo litografi temu upirali.

Papa je dobre volje ... (Časnikarska vest: Wall street, ki je pred volitvami kričal, da pojde business k vragu, se bo Roosevelt izjavil, je po volitvah naznanil, da ne bo nič hudoga. Roosevelt bo prav tako dober kot je bil Hoover. Konferenca med Hooverom in Rooseveltom zaradi evropskih dolgov je arantiral Wall Street.) — Norval Jorger.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLAVNO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPOS
NE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: na Edinosti dravne (seven Chicago) in Kan-
do \$0.00 na leto, \$0.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na
Chicago in Ciro \$1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; na In-
terneto \$0.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$0.99 per year, Chicago and Ciro \$1.50 per year.
Foreign countries \$2.00 per year.

Cene opicno po dogovoru. — Subskripcije se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be
returned.

Naslov na vse, kar ima stik s tem: **PROSVETA**
255-55 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavi, na primer (Oct. 31, 1932), poleg vsakega
imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla na-
ročnina. Ponovite jo praviloma, da se vam list ne ustavi.

Trg za bajke

Trg solidnega blaga je še vedno na paasem repu, toda trg starih bajk napuhuje vrste dobro uspeva kljub depresiji. Zdi se, da ameriški kapitalistični burkarji, ki tržijo z bajkami, vidijo baš v depresiji najugodnejši moment za svoje mazaški business — naše slovenske sence teh novodobnih seigalcev copnic pa za njimi hlastno pogrevajo vsako, še tako absurdno izkušnjo.

Citamo na primer staro pripovedko, da v Ameriki ni razrednih razlik kot so v drugih krajih sveta, da Američan sovraži mednarodnost, da v Ameriki še vedno vsak človek pričakuje, da bo nekega dne kapitalist, da je Ameriška delavska federacija organizacija prospektivnih kapitalistov — "delavec od večerj je jutri kapitalist in to se dogaja v stotisoč slučajih vsako leto, kar je mogoče le v Ameriki, kjer ni razredne razlike" — in druge take oslarije za pitanje dojenčkov in največjih tepcev.

(Dotična polemika je sicer naperjena proti komunistom, vendar smo že sto in stokrat slišali enak argument proti socialistom in končno ameriški reaktorji ne delajo nobene razlike, kadar lomijo kopja za sistem privatnega profita in sejejo propagando starih laži.)

Da je v Ameriki milijone revežev, ki to verjamejo, je resnica, a to vero in slepilo vzdržuje dobro plačana propaganda — in baš ta propaganda je sama na sebi dokaz, da ni tako kot kaže njena slika. Če bi bilo tako, bi bila ta propaganda nepotrebna, kakor bi bila nepotrebna vsaka socialistična in komunistična propaganda! Ampak propaganda na obeh koncih je tukaj — in to je dokaz, da je v Ameriki, kakor po vsem svetu, nekaj zelo narobe. Brez vzroka, kar tako za šalo in sport, se resni ljudje ne bojujejo, ne pustijo se preganjati in ne tvegajo svojega življenja. Način boja je svedo drugo vprašanje in v tem so razlike med delavskimi organizacijami.

Včasih so rekli, da so revolucionarji in radikali vsake vrste lenuhi, ki nečejo delati, da bi sami bili kapitalisti; nevedeljsvo so kapitalistom, ker sami ne morejo doseči njih kapitala, zato vodijo boj proti njim. Morda je še danes kak tepec, ki to verjame — ampak milijoni "prospektivnih kapitalistov", ki so danes brez dela in brez sredstev za eksistenco, ki morajo beračiti za kosček plesnivega kruha in gorak kotiček, težko verjamejo, da bodo jutri kapitalisti. In oni stari priseljenci, ki so po štiridesetih in petdesetih letih špekuliranja zveleli skupaj majhen kapitalček in zdaj je za kapitalček skopnel kot pomladanski sneg, tudi ne pričakujejo več, da se jim bogastvo vrne. Na tisoče bankrotiranih kapitalistov in kapitalistov ne pričakuje več. Kajti, če bi pričakovali — če bi sami verjeli to, kar so učili tepce — ne bi izvršili samomora!

Ameriška delavska federacija, "organizacija prospektivnih kapitalistov," je sama dokaz razrednega boja! Kaj pa je razredni boj? Nič drugega kot večni konflikt med delavci in delodajalci. Kjer je kapitalizem, tam je razredni boj, ki je naravna posledica ekonomskega nasprotja. Ako v Ameriki ni razrednih razlik, zakaj potem stari Rockefeller igra golf v Floridi, na tisoče njegovih bivših delavcev pa stoji v krušni liniji? Zakaj vsi skupaj ne igrajo golfa ali zakaj vsi skupaj ne stoji v krušni liniji?

Ameriška delavska federacija je pravkar zaključila svojo letošnjo konvencijo, na kateri se je izrekla za vladno brezposelnostno zavarovanje. Ameriški kapitalisti so proti temu zavarovanju, dočim ga ameriški socialisti zahtevajo že trideset let, odkar imajo svojo stranko. Federacija, ta organizacija "prospektivnih kapitalistov", je končno le priznala, da imajo socialisti prav — ni pa več priznala, da imajo kapitalisti prav. Razredni boj! Ne priznava več, da bodo njeni člani "jutri kapitalisti", vlad česar jim ni treba zavarovanja. Dalje se je federacija, ta organizacija "prospektivnih kapitalistov", pravkar izrekla za boj z ekonomsko silo, da izvede svoje zahteve za brezposelnostno zavarovanje, šesturnik in petndnevni delovni teden. Kaj to pomeni? Boj z ekonomsko silo! Ali ni to razredni boj? Vsak štrajk je razredni boj, vsak bojkot je razredni boj.

V Ameriki imamo veliko konfuzijo zaradi besed. Tega je kriva reakcijska propaganda. (Nadaljevanje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Dopis iz Brazilije
Sao Paulo, Brazilija. — Slovensko delavsko kulturno društvo "Ornus" v Sao Paulu je dne 18. junija t. l. proslavilo svojo četrto obletnico obstoja s prireditvijo, ki je uspela nad vsako pričakovanje. Saj je to društvo danes edina slovenska kulturna organizacija tu, ako ne v celi Braziliji.

Društveni pevski zbor je zapel pesmi: (Josef Schew) "Himna delu" in (Ivanc) "Planinska roža." Hrvatski pevski zbor "Dalmacija" je zapel pesmi "Modro oko" in "Lahko noč." Na sporedu so bile še sledeče ciklamacije (Tone Cufar) "Pesem brezposelnih" (S. Krash) "Dekliška," "Skrjanček," vzeta iz Mladinskega lista in Klopčičeva "MI" ter veseloigra "Če sta dva." Igral je tamburaški zbor pod vodstvom prof. L. Od časa do časa je zapela tudi vicirola in klavir. To zadnje kakor tudi bar je bilo dano našemu društvu ob tej priliki svobodno na razpolago od strani uprave "Centro Republicano Portuguez," v čigar krajini in obširni dvorani, ki je bila nabito polna, se je ta prireditve vršila.

Društvo "Ornus" stoji v ožjih stikih s tujakšnji hrvatskimi kulturnimi društvi, katerih članstvo je skoraj izključno delavsko; največ prireditelj se tu prireja z medsebojnim sodelovanjem ali skupno. Večja skupna prireditve se je vršila meseca decembra p. l. z društvom Hrvatski izobr. dom.

Društvo "Ornus" je tu podalo več točk, med katerimi je naš pevski zbor zapel pesmi "Bratje le, k solcu, svobodni" in "Vas žrtve nesmrtni." Januarja meseca na prireditvi društva "Hrvatska sloga" je naš zbor zapel pesmi "Delavski pozdrav" in "Nas veže ljubezen." Da aktivnost našega društva v naši naselbini ni bila brezuspešna, je verjetno, kajti udeležba na prireditvi četrte obletnice društva "Ornus" je daleč prekosila po številu udeležencev najbolj obiskane slovenske ali (na splošno rečeno) jugoslovanske prireditve zadnjih pet let.

So to znaki resničnega kulturnega dela Cankarjevega izreka, ki pravi: "Iz te črne naplavine bo vzklila bujna rast."

A. Bele.

Pojasnijo glede P. M. U.

Carlinville, Ill. — V Prosveti z dne 17. nov. odgovarja J. Langerholec na moj dopis in mi priporoča, naj omenjeni odstavek še enkrat in bolj pazno prečitam, ker ne odgovarja resnici. Ne vem zakaj? Če je bila pomota v tiskarni Prosveta, pa ne vem kakšna razlika je med besedama "tukaj" in "tu." Razlika je le v tem, da je zadnja okrajšana, to je vse, pomenita pa OBE eno in isto!

Langerholec tudi omenja, ko je on pisal v Prosveti, da še nismo imeli nove progresivne unije rudarjev (P.M.U.), to je bilo, ko je njegov dopis izšel v Prosvetu dne 1. sept. Naj mu bo povedano, da je takrat nova unija rudarjev v Illinoisu že obstojala, da je bila še šibka, ob ustanovitvi. Danes pa gre navzgor, z vsakim dnem postaja jačja. Stara organizacija z njenim vodjem Lewisom pa propadla. Kot sem že zadnjič omenil, boša Lewis in Walker v Illinoisu za vedno pokopana.

John Langerholec tudi omenja, da nova rudarska unija ni ničesar pridobila na mezd. To vemo vsi. Omenja vzroke, češ, da je bilo njemu že prej znano. Mogoče je bil J. Langerholec z J. Lewisom zadnje čase v zvezi, da je o celi zadevi že naprej vedel. Pravi tudi, da ravno v Penni na mehkem polju premoga UMWA in Lewisa bridko pogrešajo, odkar je prva prenehala eksistirati. Mogoče ima J. L. sum na Illinoiske premogarje, da smo bili krivi mi, da je bila stavka zgubljena v Penni.

J. Lewis bi bil lahko obdržal organizacijo še danes, če bi bil hotel. Ker pa je bil dobro in istno plačan od premogokopnih magnatov je pa vso stvar opustil. Kdo se še spominja, ko je ukazal westmorelandskim premogarjem, naj se vrnejo na delo? Denarja ni več, je naznanil, za vzdrževanje stavke. In tako

je šla organizacija rakovo pot. Pa ne le v Penni, tako se je dogajalo vsepovsod. Sedaj si je privoščil Illinois in je nameraval nekaj sličnega storiti, a se mu je poizkus izjalovil. Lewis je dokončal svoje delo v Illinoisu za vselej. Pa tudi v Illinoisu ga bodo nekateri s solzami očmi prav bridko pogrešali — namreč njegovi agentje, ki so bili na njegovi plačilni listi.

Pomniti moramo, da je bil J. Lewis vsekakor razdirač, od pričetka do sedaj, pa čeprav se nekateri zanj ogrevajo. Če je kje še kateri njegov pristaš, naj se oglasi v Prosveti, tako da se bomo seznanili z njim in da bomo vedeli, če smo res v temi ali na svetlem.

Ko je John Lewis prevzel vodstvo UMWA, je bila dobro finančno podkovana, tako tudi na članstvu. Vsega je bilo v izobilju. Od leta 1919 pa je začela peljati in to z vsakim letom bolj, tako da danes ni več zdravil za njo. In ne o dolgo, ko bo tudi drugod za vedno pokopana.

Illinoiski premogarji nismo na mezd ničesar pridobili, izjavevali pa smo zmago s tem, da imamo novo unijo, kar je pa vsekakor večjega pomena kakor mezda. Kajti o mezd bomo lahko drugič govorili, čim bo potekla sedanja mezdna lestvica, ker imamo solidno organizacijo, potom katere se bomo pogajali.

Langerholec želi, da bi Illinoiski premogarji prišli organizirati rudarje v Penno. Če se nam tukaj poizkus temeljito posreči, se lahko prijeti, da se še vidimo. V začetku leta 1933 se bo vršila mednarodna konvencija v Gillespleju, Ill. Odprta bo pot vsem neorganiziranim premogarskim poljem, da se bodo lahko pridružili k Progressivni premogarski uniji, in takrat bo gotovo tudi Penna zastopana.

Louis Mahkovec.

Položaj farmarjev

Gleason, Wis. — Po več mesecih molčanja želim opisati naše razmere. Čitam novine, kolikor mi prosti čas dopušča, pa jako malo dopisov pride v Prosveto iz farmarskih naselbin. Mislim, da so vsi preveč zaposleni z delom, ki ga je zmerom dosti na farmi; premišlujejo o sedanjih časih, ki so res muhasti.

Položaj farmarjev in sploh vseh delavcev je jako krut, vodi nas v neizbežni prepad. Ako se časi ne izboljšajo v kratkem, smo neizbežno zapisani pogubi in farme bodo prodane ena za drugo za jako majhno vsoto denarja, po krivdi sedanjega sistema. Ali se ne bi mogli farmarji organizirati in se združiti z ostalimi farmarji v Wisconsinu in sploh v celi državi v farmarsko ligo ter delati skupno z ostalimi farmarji, ki so že v organizaciji? Na ta način bi preprečili razprodajo farm, v mehanj postavbe, zaradi davkov, tako da farmar ne bi bil izgnan iz svojega doma za majhno vsoto denarja, ki ga ne more plačati pod sedanjimi nečloveškimi razmerami, ki tirajo ljudi v obup. Dokler se časi ne zaobrne-

jo na bolje, če se sploh bodo kdaj pod to uredbo, skoraj ni mogoče, in za stalno.

Nisem proti plačevanju davkov, ker vem, da nobena država ne more biti brez davkov in ne more obstati pod tako uredbo kot je sedaj. Nekdo mora dati, da lahko drugi vzame. Mi nič ne dobimo in ne moremo nič dati, in tudi od nas ne morejo zahtevati. Plačeval sem redno davke do sedaj, sedaj jih pa ne morem, ker sedanji sistem mi jih ne dopušča plačevati. Sedanji sistem je kriv, da jih ne plačam, ne jaz. Dohodki lanskega leta so bili jako pihi, zraven pa še snija, tako da z živino je bilo in je akoraj več stroškov kot dohodkov.

Delavci - proletarci, združimo se, in delujmo za dobrobit naš zafiranih. Kot večletni farmar vidim, kako se ljudstvo muči od zore do mraka samo za borni vsakdanji kruh, za obleko pa ne ostane nič. Flika vrh flike kot zelena glava. Vprašam čitatelje Prosvete, kam se steka preostanek našega dela in truda? V nenasitno žrelo kapitalizma, ki nima dna.

Zivel je v bližini sosed S. K. Prodal je kravo oziroma meso od krave in peljal k mesarju. Dolžan je bil nekaj mesarju in groceristu. Hotel je poravnati svoj dolg s kravo. Pa je farmar hotel, da mu odseče mesar zadnje stegno od njegove krave. Pa je mesar izračunal, da mu farmar še nekaj dolguje. Farmar je bil jezen. Kdo pa ne bi bil?

"Kako je vendar mogoče to? Tebi pustim triletno meso od krave, nazaj vzamem samo en četrt!" "Je tako," je odgovoril mesar, "ker tako kaže račun sedanjega časa. Če meni ne verjameš, računaj sam." "Daj nazaj moje meso, ne bom vsaj dolžan tebi na mesu, ki sem ti ga pripeljal." Mesar pa ni hotel nič slišati, samo rekel je, da to je kupčija in da tako sta se tudi podogila in tako mora tudi ostati. Farmar se je peljal s praznim vozom domov in napravil nov dog v prodajalni, ker je mesarju pripeljal več sto funtov mesa.

Da, jako čudno je, pa je resnično.

Ali se ne boš še trpin zdrnil iz trdnega spanja? Odpri oči, da boš videl kdo te blea. V tukajšnjih novinah sem čital, da se krave sedaj prdajajo kar po sedemdeset centov, kakor kokeš. Vidi se, da kapitalizem se pogreza v močvirje in blato ga bo pokril. Delavec, ne obupaj v današnjih kritičnih dneh, ker tudi tvoje moči je treba za svobodo. Sonce bo zasijalo za tvoji dolgoleten trud. — Louis Drobnik.

Carovništvo ne pomaga

Milwaukee, Wis. — V lepi slovenski pokrajini na Notranjskem je nekdo živel kmet, ki se je imenoval Lovro Mahne. Imel je prilično lepo posestvo, srednje veliko, s malim gozdom, govejo živino in par konj, s katerimi je vedno prevažal različni material, da je tako zaslužil za najpotrebnejše za svojo veliko družino. Ker je bil že drugič oženjen, je njegova družina štela 16 otrok, oziroma bi bila štela, da mu niso že v nečim mislo-ati štirje umrli. Sedaj so menda

Bela Hlisa dobi žensko tajnico. Miss Marguerite LeHand, tajnica Fr. D. Roosevelta, bo prva ženska v tej službi v predsedniški palači.

že vsi razkropljeni po vsem svetu, razen enega sina, ki je ostal na domačiji, kajti za vse ni bilo prostora doma.

Takrat so v šolah zahtevali, da je vsak šolar znal na pamet doberšen del ali pa vse katekizem. Cerkev je šlo za trdno vzgojo v veri, tako da so šli odrasle fantje in dekleta v svet pripravljeni, da se ne bodo z lahka otreli verakih dogem. Lovro se je trudil, da prehrani svojo veliko družino in doraščajoči otroci so mu pomagali. Pri goveji živini ni imel sreče. Sin Janez je šel pozimi s šumskimi delavci v gozd. Star je bil 18 let. Pripetila se je nesreča in Janez je ostal pohabljen za življenje. Veja posekanega hrasta ga je udarila tako močno na glavo, da je fant zgubil govor. Sam sem bil priča te strašne nesreče.

Janez so prepeljali domov. Kmalu se je raznesla govorica, da je nekje na Štajerskem nek čarovnica, ki ima takšno moč, da ozdravi vsakega bolnika in vsako bolezen. Pa so peljali tudi Janeza k nji. Tam je ostal tri mesece, naker se je vrnil slabši kot je bil prej. Seveda so vseno morali čarovnici plačati 300 kron. Ko je bil Janez 23 let star, je šel k zdravniku, kateri mu je svetoval, naj gre k specialistu in Ljubljano, da ga ozdravi. Kajti njegova desna stran je bila vsa paralizirana od udara na glavi.

Janez se je odločil, da se podvrže težki in nevarni operaciji v ljubljanski bolnici. Tri mesece po uspehi operaciji je Janez že lahko z desno roko pisal, kajti vračati se mu je začela moč in bil je na poti popolnega okrevanja. Po šestmesečnem bivanju v bolnici se je Janez vrnil domov zdrav, da si ni bil nikdar več trdnega zdravja kot prej. To je bilo tudi vzrok, da ni mogel pozneje v Ameriko, kamor si je želel kot tisoč drugih mladenčev, ki so šli lakat srečo v objubljeni deželo, a malokateri jo je našel. Janez pa je ostal na domačiji očeta Lovreta, kjer sedaj gospodari in dela. — Joseph Ule.

Izkušeni dijak sprejet v šolo pogojno

Chicago. — Če bo "priden", bo Milton Galatsky lahko zopet poznal arednjo šolo, iz katere je bil izključen, ker je demonstrativno zapustil militaristično šolsko proslavo na dan premirja. O svojih političnih in ekonomskih doktrinah, ki so nekonvencionalne, bo moral molčati.

Velik deficit federalne vlade

Washington, D. C. — Ob koncu petih mesecev tekočega fiskalnega leta dne 30. novembra je znašal deficit federalne vlade \$751,511,422. Skupni javni dolg je znašal brez malega 21 milijard dolarjev. V enem letu je javni dolg narasel za tri milijarde dolarjev.

Angliška valuta na nizkem

New York. — Sterlingški funt je spet padel v soboto štiri cente in obvišel na \$3.20, potem ko se je prejšnje dni dvignil za pet centov. Kanadski dolar je padel na 85c. Zelo je padel tudi japonski jen.

Rastlinska družba

Rastlinska sociologija je še zelo mlada veda. Ne bavi se s posamezno rastlino, temveč s strukturo rastlinske družbe. V gozdu tedaj ne vidi samo drevesa, temveč tudi plasti grmovja, zeli in mahov, ki so lastne vsakemu gozdu. Vsaka rastlinska družba kaže namreč svoje lastne karakterne vrste. Če dobijo n. pr. v smrekovem gozdu rastlino, ki je karakteristična za bukov gozd, tedaj si lahko prepričamo, da ta smrekovi gozd ni srnel tu po naravi, temveč ga je postavil človek na bukov poseki. Takšni poseki v naravo imajo svoje senčne strani, kajti pogozdovanje ima veliko večji uspeh, če upoštevamo naravno razširitev rastlinske družbe.

Rastlinska sociologija proučuje tudi razmerje med rastlinsko ovedo in lokalno okolico ter dobiva iz tega absolutno zanesljivo podobo lokalnega podnebja. Nadalje skuša ugotovljati zakone nastanka in propadanja rastlinskih družb. Kakor slede v človeški družbi mlajša pokolenja starejšim, tako sledijo tudi mlajše rastlinske družbe starejšim in gradijo na njih podlagi dalje.

Praktični posledici takšnega proučevanja niso majhni in smo mimogrede že namignili na korist, ki jo more imeti gozdarska stroka po poznanju zakonov rastlinskih družb. Le za neki kraj naravna vrsta gozda more v tem kraju najbolj uspevati, če najde v njegovih tleh sebi najbolj ustrezajočo hrano in more proizvajati sile, ki ga ščitijo pred škodljivci. Graditelji zaščitnih naprav zoper plazeve, hudournike in rečne poplave se bodo tudi lahko s pridom okoristili z izsledki rastlinske sociologije. Odprta poboda je treba n. pr. včas v kratkem času spraviti v bujno rast, da se zadrži premikanje tal. Najbolje in najhitreje se da to doseči s poznanjem domačih trav in grmov, ki utrjujejo tla. Utrditve peščenih nasipov se tudi ne more izvršiti tja v en dan s poljubno mešanico trav. Da more imeti tudi poljedelstvo največjo korist od mlade znanosti, se razume samo po sebi.

Otočje zračnih vrtincev

Nobenega dela zemlje ne obiskujejo uničujoči zračni vrtinci tako pogosto kakor Karibsko morje z njegovim širnim otočjem Velikih in Malih Antilov. Med tem otočjem in ameriško celino predstavlja Karibsko morje skoraj celinsko morje, in sicer še vse v tropičnem pasu. Ta lega pospešuje nastajanje vrtinastih viharjev, zlasti spomladi in jeseni, ko vpadajo vanj mrzli zračni toki s severnoameriške celine. Velike temperaturne razlike ob teh prilikah ustvarjajo tiste tornade, ki otekajo samo na sebi v nerednih, a pretežno vendar južno-severnih smerih preko Antilov na tisoče kilometrov daleč od celine in ostavljajo za seboj samo grozo in razdejano.

Eden najhujših tornadov novejšega časa se je primeril sredi septembra 1928. Nastal je v vodovju južno od otoka Guadelupa in je šel preko Portorika, Bahamskega otočja in južne Floride, kjer je razdeljal glavno mesto Miami, vzdolž obale proti New Yorku do Bostona, kjer se je obrnil na Severni Atlantik. V petih dneh je ta tornado preidal preko 5000 km dolgo pot in njegovo delo bo marsikateremu naših čitateljev po tedanjih poročilih še vedno v spominu.

Književne novosti

Ameriški družinski kolektor za leto 1933. Uredil Frank Zaitz. Izdala Jugoslovanska delavska tiskovna družba. Chicago, Ill. — Cena trdo vezani knjigi 75c. Več o tem delu drugje. Za danes toplo priporočamo to knjigo vsakemu.

Kriza v Ameriki. Angleški pisatelj Louis Adamič. Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1932. — Trdo vezana knjžica, ki šteje sto strani in je 4. zvezek Slovenskih poti. Vsebuje štiri razprave (Objubljena dežela, Razmere v Novi Angliji, Delavstvo in raketiirji in Stavkanje pri delu), ki so izšle originalno v Harper's magazinu in katere je prevedel Anton Debeljak. K prevodu je Adamič napisal kratek uvod. — O teh Adamičevih člankih smo že poročali in nekatere pomatili v angleški sekciji Prosvete. Na mestu je le beseda o prevodu in reči se mora, da je dober. Prevajalec je naredil pod črto precej opomb, v katerih razlaga razne besedne zagonetke in druge zapletenosti v Adamičevih člankih.

Zakon in biologija

V lipkem časopisu "Philosophie und Leben" se bavi dr. Buttersack s problemom zakona v luči biologije in pravi med drugim: Če bi vrnili zakonu, ko je izvršil svojo biološko nalogo, prostost, bi si marsikdo uravnil svoje vedenje po tem že med skupnim življenjem, dočim si danes misli: lahko te mučim po mili volji, saj mi ne smeš uiti. — Seveda se nihče preveč lahkomišlno ne poslužuje te pravice. V teku let stopi na mesto ljubezni navada in navada je trinoj. Vprašanje zakona je pereče vprašanje. Patentne rešitve, ki bi veljale za vse primere, nimamo in je ne bomo nikoli imeli. Kajti vedno stojimo tu pred računom s samimi neznankami. Kar imamo, to se oblike, ki ne ustrezajo več. Kar potrebujemo, je jasno spoznanje vseh danih činiteljev in njih nalog. Samo na zdravem zakonu temelji zdrava država.

(Nadaljevanje iz 1. kolone.)

Ganda, ki mala hudiča na steno. V Ameriki je velik predsodek proti besedi "socializem". Ljudje ne vedo, kaj to pomeni in stah jih je besede. Običeli jim bistvo te besede z besedo "amerikanizem", pa se bodo navdušili. Za besede gre, ne za bistvo. Več o tem jutri.

Čiščenje pokrajine na Kubi, ki jo je razdeljal vihar. Vojaštvo šče miriše v razvalinah.

